

- LIND, E. A. & V. A. PEIPONEN 1963: Nistkasten-Beobachtungen in den Birkenregion von Finnisch-Lapland. — *Ornis Fennica* 40:72—75.
- PULLIAINEN, E. 1977: Habitat selection and breeding biology of box-nesting birds in northeastern Finnish Forest Lapland. — *Aquilo, Ser. Zool.* 17:7—22.
- PULLIAINEN, E. 1978: Influence of heavy snowfall in June 1977 on life of birds in E. Finnish Forest Lapland. — *Aquilo, Ser. Zool.* 18 (in press).
- VALANNE, K., J. PATOMÄKI & O. KALELA 1968: Box-nesting birds in timberline forests at Kilpisjärvi, Finnish Lapland. — *Ann. Zool. Fennici* 5:401—408.

Tuulihaukan erikoisia pesäpaikkoja

ERKKI KORPIMÄKI, REIMA HAAPOJA & SAKARI IKOLA

Tutkiessamme petolintuja Etelä-Pohjanmaalla Kauhavan ja Lapuan seudulla vuosina 1977—78 olemme havainneet tuulihaukan *Falco tinnunculus* pesintöjä erikoisissa paikoissa. Näistä viisi on sen verran mielenkiintoisia, että ansaitsevat tulla lähemmin esitellyiksi.

6.6.1977 löytyi tuulihaukan pesä puisesta tynnyristä Lapuan Alajoelta Särkymänevan luoteiskulmasta. Ko. tynnyri oli 47 cm pitkä, halkaisija 41 cm, edessä oleva aukko 11×10.5 cm ja sivulla oleva 10×10.5 cm. Tynnyri oli nostettu rämämäntyyn 2.5 m:n korkeuteen n. 45°:n kulmaan siten, että lentoaukot olivat alaviistossa. Pesässä oli löytöhetkellä 6 pientä poikasta, jotka rengastettiin 18.6.

Kauhavan Koppalan kylästä löysimme 7.6. 1977 tuulihaukan pesän helmipöllön pöntöstä, joka sijaitsi kuusivaltaisessa metsäniemekkeessä n. 30 m:n päässä pellostä. Pesäpöntön korkeus oli 43 cm ja pohja 23×25 cm (lentoaukko 13×11 cm). Kovalevystä tehdyn pöntön etuseinä oli yhdestä nurkasta revennyt pohjaan saakka, niin että naaras saattoi nähdä ympäristöön hautoessaan. Pesässä oli löytöhetkellä 6 muna, joista 5 kuoriutui. Lentoon selvisi 3 poikasta.

Seuraavana vuonna 29.4. tapasimme tuulihaukan vanhasta variksen pesästä Kauhavan Alajoelta Ruhansaaresta. 14.5. pesä oli ihmisen toimesta heitetty alas. Samalla kerralla tarkistimme pesäpuun vieressä olevan tuulihaukalle tarkoitettua pönttöä. Siinä oli 1 muna. Lopulliseksi munaluvuksi tuli 4. Kyseessä oli todennäköinen uusintapesä. Myöhemmin sekin epäonnistui. Pöntön koko oli 25×30×25 cm. Etu-

seinästä oli ylempi lauta jätetty kokonaan pois, joten uuttu oli avomallia (lentoaukko 12.5×30 cm).

Kauhavan Heikkilän kylässä havaitsi Jarmo Toppari tuulihaukan pesän kaksikerroksisen, asumattoman pappilan päädyssä räystäään alla olevalla tasanteella, jossa aikaisemmin olivat pesineet kesykyhykyt. Pesä oli räystäään ja taanteen välisessä kulmauksessa n. 4 m:n korkeudella kyyhkyjen lantaan kaivetussa kuopassa. Siinä oli 1 muna 17.5.1978. Pesyekooksi tuli 5 ja poikasia rengastettiin sama määrä. Edellisenä vuonna tuulihaukka pesi n. 200 m:n päässä autiotalon pihassa jokivarren männyssä olevaan variksen pesään.

19.5.1978 lähti tuulihaukanaaras ladosta vanhasta variksen pesästä Kauhavan Alajoelta. Pesä oli tehty ladon päädyssä olevan hirren päälle räystäään alle n. 3.5 m:n korkeuteen. Päätuseinä oli lähes avoin, siinä oli vain muutamia lautoja, joten haukat pääsivät pesään esteettä ulkoapäin. Löytöhetkellä siellä oli 4 muna, myöhemmin tuli vielä yksi lisää. Rengastusikäisiä poikasia varttui 3. Paikallisten asukkaiden mukaan tuulihaukka oli pesinyt samassa paikassa jo edellisenä vuonna, varis oli rakentanut pesän v. 1976.

Kaikilla em. revireillä oli tarjolla vanhoja variksen pesiä riittävästi, mutta haukat olivat valinneet harvinaisempia pesäpaikkoja. Yhteistä oli myös se, että pesästä oli suora näköyhteys ympäristöön. Tämä olisi syytä ottaa huomioon tuulihaukanpönttöjä rakennettaessa.

Keski-Euroopassa tuulihaukan pesiminen rakennuksissa ja pöntöissä on yleistä (esim.

HAURI 1960, ROCKENBAUCH 1968, CAVE 1968). Suomessa pönttöön tai puunkoloon asettuminen on havaittu eräillä paikkakunnilla toistuvasti (MONTELL 1916, v. HAARTMAN ym. 1963—72, KARJALAINEN & MIKKOLA 1970) tai satunnaisesti (esim. KANNOSTO 1969). Rakennuksissa pesintä on sen sijaan harvinaisempaa. Kaksi pesää kirkoista (v. HAARTMAN ym. 1963—72) ja yksi jokisaunan ullakolta (AHOLA 1977) tunnetaan. Lisäksi valtakunnallisen tuulihaukkatutkimuksen yhteydessä on tullut ilmi vuosina 1974—76 yhteensä 13 pesää pöntöistä ja rakennuksista (KUUSELA 1977), mutta niitä ei ole eritelty kirjoituksessa tarkemmin. Myös variksen pesiminen rakennuksissa on poikkeuksellista, sillä meillä on todettu vain kerran pesä kirkon ullakolta ja ladon katolta (v. HAARTMAN 1969).

Pesimistulos on pöntöissä ja rakennuksissa parempi kuin avopesissä (KUUSELA 1977), mutta laji ei silti näytä meillä asettuvan kovin mielellään sille varta vasten tehtyihin pesäpaikoihin. Teimme nimittäin syksyllä 1977 50 tuulihaukanpönttöä Keski-Euroopan ohjeita (PIECHOCKI 1959) soveltaen. Asetimme ne menneekesän pesien lähistölle, mutta vain yksi oli asuttuna seuraavana keväänä. Tuulikaukkakanta oli kuitenkin 1978 selvästi pienempi kuin edellisenä vuonna ja niillä oli tarjolla kylliksi vanhoja variksen pesiä. Vasta tulevaisuudessa nähdään, tuleeko lajista vakituinen pönttölintu.

Summary: Rare nesting sites of the Kestrel

The following uncommon nest sites of the Kestrel *Falco tinnunculus* were found in Kauhava and Lapua, W Finland in 1977—78.

1. In a wooden barrel placed in a pine, 2.5 m above the ground; length 47 cm, diameter 41 cm and with two openings of 11×10.7 and 10×10.5 cm.
  2. In a nest-box; height 43, length 25, breadth 23, opening 13×11 cm.
  3. In a nest-box; size 25×30×25 cm, opening 12.5×30 cm.
  4. On a ledge under the eaves in the gable of an uninhabited two-storey house.
  5. In an old nest of the Hooded Crow on a beam in the gable of a barn at height of 3.5 m.
- All these nesting sites had one thing in common: from a wide view of the surroundings. In Finland, breeding in a nest-box or in a hole in a tree has been reported several times, in some areas even repeatedly, but only three earlier cases are known of nesting in a building.

Kirjallisuus

- AHOLA, M. 1977: Suomenselän haukkojen pesimäympäristöistä. — Suomenselän Linnut 12:84—87.
- CAVE, A. J. 1968: The breeding of the Kestrel, *Falco tinnunculus* L., in the reclaimed area Oostelijk Flevoland. — Netherlands Jour. Zool. 18:313—407.
- v. HAARTMAN, L., O. HILDÉN, P. LINKOLA, P. SUOMALAINEN & R. TENOVUO 1963—72: Pohjolan linnut värikuvoin. — Helsinki.
- v. HAARTMAN, L. 1969: The nesting habits of Finnish birds. I. Passeriformes. — Comm. Biol. Soc. Sci. Fennici 32:1—187.
- HAURI, R. 1960: Zur Siedlungsdichte beim Turmfalken. — Orn. Beob. 57:69—73.
- KANNOSTO, H. 1969: Tuulihaukan pesä pöntössä. — Metsästys ja Kalastus 58:1, 47.
- KARJALAINEN, Y. & H. MIKKOLA 1970: Tuulihaukasta ja sen kolopesinnästä Kainuussa. — Kainuun Linnut 1:15—17.
- KUUSELA, S. 1977: Tuulihaukkakuumisia. — Molekyyli 34:4, 10—11.
- MONTELL, J. 1916: Fågelfaunan i Muonio socken. — Acta Soc. F. Fl. Fennica 44: 1—260.
- PIECHOCKI, R. 1959: Der Turmfalke. Seine Biologie und Bedeutung für die biologische Schädlingsbekämpfung. — Neue Brehm-Bücherei, Heft 116.
- ROCKENBAUCH, D. 1968: Zur Brutbiologie des Turmfalken. — Anz. Orn. Ges. Bayern 8: 267—276.